

Analiza *natolińska*

8(66)2013

Prawne aspekty wprowadzenia euro w Polsce

Kamila Majchrzak

CENTRUM EUROPEJSKIE NATOLIN

CENTRUM EUROPEJSKIE NATOLIN

ul. Nowoursynowska 84, 02-797 Warszawa

tel: 48 22 54 59 800· fax: 48 22 646 12 99

www.natolin.edu.pl

Streszczenie

Wprowadzenie euro w Polsce bez wątpienia będzie skomplikowaną operacją nie tylko ekonomiczną i społeczną, ale również prawną. Zmiana waluty na euro wymaga spełnienia kryteriów konwergencji ekonomicznej i prawnej. W niniejszej analizie zostały zbadane prawne aspekty planowanego wprowadzenia europejskiej waluty. Dostosowanie polskiego systemu prawnego do wymogów stawianych przez prawo UE państwom tworzącym strefę euro jest ogromnym wyzwaniem legislacyjnym, które stoi przed polskim prawodawcą. Proces ten wiąże się bowiem zarówno z koniecznością nowelizacji Konstytucji RP, jak i ze zmianami licznych aktów prawnych o charakterze ustawowym, a ponadto z wprowadzeniem nowych regulacji prawnych, które umożliwią funkcjonowanie nowej waluty i uchyleniem przepisów normujących funkcjonowanie złotego.

1. PODSTAWY PRAWNE WPROWADZANIA EURO W PAŃSTWACH CZŁONKOWSKICH UE, W TYM W POLSCE

Zasada *lex monetae* to ogólna reguła uznana w prawie międzynarodowym, zgodnie z którą „każdy kraj ma prawo do zmiany swojej waluty, a wszelkie inne kraje są zobowiązane do uznania i wprowadzenia w życie takiej zmiany”¹. Zasada ta ma zastosowanie również do euro² – waluty unii gospodarczej i walutowej (UGW), ustanowionej w ramach Unii Europejskiej³. Część państw należących do UE zastąpiła swoje waluty narodowe walutą euro⁴, a pozostałe państwa członkowskie są zobowiązane do wprowadzenia euro lub mają możliwość podjęcia takiej decyzji. Euro jest bowiem nie tylko symbolem UGW i UE⁵, ale też legalnym środkiem płatniczym⁶ – funkcjonuje w obrocie prawno-gospodarczym jako waluta na takich samych prawach, jak waluty narodowe⁷. Jako waluta UGW, euro służy realizacji celów UE określonych w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE)⁸.

Atrybuty UGW określa art. 119 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TfUE)⁹. Zgodnie z art. 119 ust. 1 TfUE unia gospodarcza opiera się na przyjęciu „polityki gospodarczej opartej na ścisłej koordynacji polityk gospodarczych Państw Członkowskich, rynku wewnętrznym i ustaleniu wspólnych celów oraz prowadzonej w poszanowaniu zasady otwartej gospodarki rynkowej z wolną konkurencją”. Polityka gospodarcza w rozumieniu art. 119 ust. 1 TfUE jest więc realizowana za pomocą określonych metod, które służą osiągnięciu celów UE. Natomiast działania w ramach unii walutowej zgodnie z art. 119 ust. 2 TfUE: „obejmują jedną walutę, euro, jak również określenie oraz prowadzenie jednolitej polityki pieniężnej i polityki wymiany walut¹⁰, których głównym celem jest utrzymanie stabilności cen, oraz, bez uszczerbku dla tego celu, wspieranie ogólnych polityk gospodarczych w Unii, zgodnie z zasadą otwartej gospodarki rynkowej z wolną konkurencją”. Ustęp 2 art. 119 TfUE dotyczy więc monetarnego aspektu szeroko rozumianej polityki gospodarczej. Pomimo, że do UGW należą wszystkie państwa członkowskie Unii Europejskiej, polityka pieniężna i kursowa w UE jest jednolita jedynie w odniesieniu do państw należących do strefy euro. Jednolitość ta nie dotyczy natomiast państw członkowskich UE objętych derogacją, czyli wyłączeniem z pełnego uczestnictwa w UGW.

Państwa te dzielą się na dwie grupy, ze względu na to, że wyróżnia się dwa rodzaje derogacji¹¹: – pierwsza z nich to państwa objęte derogacją protokolarną (określaną też jako derogacja trwała), dotyczącą tych państw członkowskich, które przystępując do Unii Europejskiej wynego-

cyjowały sobie wyłączenie z obowiązku przystąpienia do strefy euro. Państwa zaliczane do tej grupy to Dania i Wielka Brytania¹². Jeśli jednak państwa te wyrażą taką wolę, mogą przystąpić do strefy euro;

– druga grupa państw jest objęta derogacją traktatową (określaną też jako derogacja tymczasowa), która polega na tym, że państwa nią objęte mają obowiązek przystąpienia do strefy euro, czyli uzyskania statusu pełnego członkostwa w UGW. Zobowiązały się one do tego dokonując akcesji do Unii Europejskiej, ponieważ wśród warunków ich przystąpienia do UE znajdowało się między innymi zobligowanie do spełnienia kryteriów konwergencji w celu przystąpienia do strefy euro. Na państwach objętych derogacją traktatową (tymczasową) ciąży obowiązek podejmowania działań zmierzających do przyjęcia euro, czyli wypełnienia kryteriów konwergencji określonych w art. 140 TfUE¹³. Przepis ten ma bardzo rozbudowaną treść, ponieważ oprócz regulacji dotyczącej kryteriów konwergencji zawiera równocześnie opis procedury uchylenia derogacji (określanej jako procedura abrogacyjna). Należy jednak zaznaczyć, że państwa objęte derogacją traktatową posiadają uprawnienie w zakresie określenia terminów podjęcia czynności zmierzających do przyjęcia euro¹⁴. Tempo integracji ze strefą euro przebiega zatem różnie w poszczególnych państwach – zarówno ze względu na różnice gospodarcze, jak i odmienne strategie dążenia do wypełnienia kryteriów konwergencji¹⁵. Natomiast datę zastąpienia waluty narodowej przez euro, po wypełnieniu przez dane państwo członkowskie UE kryteriów konwergencji, określa Rada Unii Europejskiej, zgodnie z opisaną w art. 140 TfUE procedurą abrogacyjną¹⁶.

Wśród kryteriów konwergencji określonych w art. 140 TfUE wyróżnia się kryteria ekonomiczne oraz prawne. Kryteria ekonomiczne to wskaźniki makroekonomiczne, które państwo musi osiągnąć w celu akcesji do strefy euro. Określane są one mianem nominalnych kryteriów konwergencji. Dzielą się na kryteria budżetowe i monetarne¹⁷. Natomiast konwergencja prawna¹⁸, która jest przedmiotem niniejszej analizy, zgodnie z treścią art. 140 TfUE oznacza zapewnienie przez państwo objęte derogacją zgodności ustawodawstwa krajowego, w tym statutu krajowego banku centralnego, z art. 130 TfUE¹⁹ i art. 131 TfUE²⁰ oraz ze Statutem Europejskiego Systemu Banków Centralnych (ESBC) i Europejskiego Banku Centralnego (EBC). Jest to dostosowanie krajowego porządku prawnego do wymogów niezależności narodowych banków centralnych określonych w przepisach traktatowych, które uznaje się jako konwergencję prawną *sensu stricto*²¹. Obok niej wyróżnia się jeszcze konwergencję

prawną *sensu largo*, dotyczącą nie tylko wymienionego dostosowania krajowego porządku prawnego do wymagań traktatowych, ale również dokonania takich zmian w systemie prawnym danego państwa członkowskiego, które umożliwią efektywną realizację wymaganego poziomu integracji narodowego banku centralnego w ramach ESBC²². W praktyce oznacza to, że dzięki przeprowadzonej konwergencji prawnej, po przystąpieniu państwa członkowskiego

Po przystąpieniu państwa członkowskiego do strefy euro narodowy bank centralny staje się elementem wykonywania jednolitej polityki pieniężnej prowadzonej w strefie euro.

do strefy euro narodowy bank centralny staje się elementem wykonywania jednolitej polityki pieniężnej prowadzonej w strefie euro.

Ocena stopnia osiągniętej przez określone państwo członkowskie UE konwergencji, zarówno ekonomicznej, jak i konwergencji prawnej, jest dokonywana przez Komisję Europejską i EBC w raportach składanych Radzie Unii Europejskiej. Przy ocenie konwergencji prawnej, w celu identyfikacji obszarów wymagających dostosowania do ustawodawstwa unijnego, EBC analizuje w szczególności zgodność prawodawstwa krajowego z przepisami traktatowymi (tj. z art. 130 i art. 131 TfUE) oraz przepisami Statutu ESBC i EBC dotyczącymi niezależności krajowych banków centralnych, przestrzeganie zakazu udzielania pożyczek ze środków krajowych banków centralnych (określonego w art. 123 TfUE²³) oraz uprzywilejowanego dostępu do instytucji finansowych (określonego w art. 124 TfUE²⁴), przestrzeganie jednolitej pisowni euro wymaganej prawem unijnym²⁵ oraz szeroko rozumianą integrację prawną krajowych banków centralnych

z ESBC²⁶. Ocenie poddawana jest zatem zarówno konwergencja prawna *sensu stricto*, jak i konwergencja prawna *sensu largo*.

Należy jednak zaznaczyć, że ocena spełnienia przez określone państwo kryteriów konwergencji obejmuje nie tylko osiągnięcie wymaganych wskaźników ekonomicznych i wymogów prawnych, ale także weryfikację trwałości i spójności osiągniętego poziomu konwergencji²⁷. Kryteria konwergencji ekonomicznej i prawnej stanowią bowiem całość i żadne z nich nie są traktowane jako nadrzędne. Ponadto, w związku z działaniami podejmowanymi w celu przezwyciężenia kryzysu finansowo – gospodarczego w Unii Europejskiej, zostały wprowadzone nowe kryteria decydujące o przejściu do stanu pełnego członkostwa w UGW. Zalicza się do nich wymóg przystąpienia przez państwo członkowskie do Traktatu

ustanawiającego Europejski Mechanizm Stabilizacji oraz realizowanie programu umacniania konkurencyjności państw członkowskich UE, który został określony w Pakcie euro plus²⁸. W odniesieniu natomiast do sytuacji prawnej Polski w związku z jej członkostwem w UGW należy zaznaczyć, że jest ona zaliczana do państw objętych derogacją traktatową.

Rzeczpospolita Polska stała się członkiem Unii Europejskiej na mocy Traktatu Akcesyjnego, którego częścią jest Akt dotyczący warunków przystąpienia oraz dostosowań²⁹. Oznacza to, że przystępując do UE Polska została równocześnie członkiem UGW. Ze względu jednak na to, że w momencie akcesji nie spełniała kryteriów konwergencji, jest ona państwem objętym derogacją traktatową, co wiąże się z koniecznością zmiany statusu w ramach UGW, czyli przystąpieniem do strefy euro. Na Polsce jako państwie objętym procedurą derogacyjną spoczywa zatem obowiązek podejmowania działań zmierzających do przyjęcia euro, w tym wysiłków legislacyjnych mających na celu osiągnięcie konwergencji prawnej.

2. STRUKTURA INSTYTUCJONALNA PROCESU WPROWADZENIA EURO W POLSCE

Zadania związane z przygotowaniem do wprowadzenia euro w Polsce realizuje Pełnomocnik Rządu do Spraw Wprowadzenia Euro przez Rzeczpospolitą Polską, powołany na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 stycznia 2009 r. w sprawie ustanowienia Pełnomocnika Rządu do Spraw Wprowadzenia Euro przez Rzeczpospolitą Polską³⁰. Natomiast jednostką wspierającą pełnomocnika jest Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Wprowadzenia Euro przez Rzeczpospolitą Polską, działające w ramach Ministerstwa Finansów³¹.

Ponadto w ramach tworzenia struktury instytucjonalnej odpowiedzialnej za proces wprowadzenia euro w Polsce powołano³²: Narodowy Komitet Koordynacyjny do spraw Euro³³, Radę Koordynacyjną³⁴ oraz Międzyinstytucjonalne Zespoły Robocze do spraw Przygotowań do Wprowadzenia Euro przez Rzeczpospolitą Polską³⁵. Zespoły Robocze są organami opiniodawczo-doradczymi Rady Koordynacyjnej. Łącznie utworzono ich osiem, to jest do następujących spraw: Makroekonomicznych, Dostosowań Prawnych, Administracji Publicznej, Sektora Finansowego, Wprowadzenia Banknotów i Monet Euro, Przedsiębiorstw Niefinansowych, Ochrony Konsumentów, Strategii Komunikacyjnej³⁶. W zakresie konwergencji prawnej najważniejszą rolę odgrywa Zespół Roboczy do spraw Dostosowań Prawnych,

do którego zadań należy: analizowanie obowiązujących przepisów prawa krajowego pod względem konieczności wprowadzenia w nich zmian niezbędnych do wprowadzenia euro w Polsce i przedstawianie propozycji tychże nowelizacji, przygotowanie harmonogramu ich wprowadzania oraz monitorowanie przebiegu proponowanego procesu legislacyjnego³⁷.

Ponadto instytucją odpowiedzialną za przygotowanie i przeprowadzenie procesu integracji Polski ze strefą euro jest Narodowy Bank Polski (NBP)³⁸. Rola NBP jest szczególnie istotna również ze względu na to, że po przystąpieniu przez Polskę do strefy euro NBP stanie się częścią Eurosystemu. Z tego względu konieczne będą zmiany w dotychczasowej organizacji i zakresie kompetencji NBP, który w strefie euro będzie funkcjonował jako jeden z jej banków centralnych, wspierających funkcjonowanie EBC.

3. ZMIANA PRZEPISÓW KONSTYTUCJI RP W ZWIĄZKU Z WPROWADZENIEM EURO W POLSCE

W związku z koniecznością przeprowadzenia przez Polskę konwergencji prawnej, to jest dostosowania krajowego porządku prawnego do prawodawstwa unijnego obowiązującego państwa należące do strefy euro, niezbędna będzie nowelizacja Konstytucji RP. Konieczność ta wynika z faktu, że przystąpienie do strefy euro wiąże się z przeniesieniem części uprawnień polskiego banku centralnego na działający w ramach Unii Europejskiej ESBC. W związku z tym konieczne będzie dostosowanie krajowego porządku prawnego do wymogów niezależności narodowych banków centralnych określonych w przepisach traktatowych, czyli wypełnienie wymogu określonego w art. 130 TfUE.

Warto jednak zwrócić uwagę na to, że według ekspertów z Zespołu Roboczego do spraw Dostosowań Prawnych nie ma konieczności uregulowania niezależności NBP na poziomie norm konstytucyjnych³⁹. W opinii Zespołu, zasada niezależności NBP jest bowiem gwarantowana w art. 227 Konstytucji RP, pomimo braku jej dosłownego sformułowania w tej normie konstytucyjnej, co zostało potwierdzone w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego⁴⁰. Ponadto zasada niezależności krajowego banku centralnego w polskim systemie prawnym jest gwarantowana przez bezpośrednie stosowanie art. 130 TfUE. Za poglądem tym przemawia również przyjęta w rozdziale III Konstytucji RP hierarchia źródeł powszechnie obowiązującego prawa oraz wynikające z art. 90 ust. 1 Konstytucji umocowanie do przeka-

zania przez Rzeczpospolitą Polską organizacji międzynarodowej lub organowi międzynarodowemu, na podstawie umowy międzynarodowej, kompetencji organów władzy państwowej w niektórych sprawach⁴¹.

Jednak ze względu na to, że przystąpienie do strefy euro wiąże się z przeniesieniem części uprawnień NBP na EBC, zmiany powinny objąć te przepisy ustawy zasadniczej, które dotyczą tych kwestii. W związku z tym najpóźniej z chwilą dołączenia do strefy euro nowelizacji wymagają następujące przepisy Konstytucji RP: art. 103 ust. 1⁴², art. 144 ust. 3 pkt 25⁴³, art. 198 ust. 1⁴⁴, art. 230 ust. 1⁴⁵, art. 227 ust. 1⁴⁶, ust. 2⁴⁷, ust. 5⁴⁸ oraz ust. 6⁴⁹. Regulacją konstytucyjną, która bez wątpienia będzie wymagała nowelizacji, w związku z przystąpieniem Polski do strefy euro, jest art. 227 ust. 1 Konstytucji RP. Określa on wyłączne prawo NBP do emisji pieniądza, ustalania i realizowania polityki pieniężnej Polski oraz odpowiedzialność NBP za wartość polskiego pieniądza. Ze względu na to, że włączenie Polski do pełnej UGW będzie równoznaczne z przekazaniem kompetencji NBP do emisji pieniądza oraz ustalania i realizowania polityki pieniężnej w zakresie uprawnień ESBC⁵⁰, konieczne będzie usunięcie z Konstytucji RP sformułowania zawartego w art. 227 ust. 1 zd. 2 w brzmieniu: „Przysługuje mu wyłączne prawo emisji pieniądza oraz ustalania i realizowania polityki pieniężnej”⁵¹. W miejsce obecnego przepisu w Konstytucji RP należy wprowadzić przepis określający NBP jako część sytemu instytucjonalnego ESBC. Po przystąpieniu do strefy euro NBP będzie bowiem realizował cele ESBC i wykonywał zadania powierzone mu przez EBC.

Natomiast sformułowana z art. 227 ust. 1 zd. 3 odpowiedzialność NBP za wartość polskiego pieniądza po przystąpieniu Polski do strefy euro zostanie zastąpiona odpowiedzialnością za utrzymywanie stabilności cen – jednego z kryteriów konwergencji, które państwa przystępujące do strefy euro mają obowiązek utrzymywać również w trakcie członkostwa w strefie⁵². Zatem sformułowanie zawarte w art. 227 ust. 1 zd. 3 w brzmieniu „Narodowy Bank Polski odpowiada za wartość polskiego pieniądza

Należy rozważyć powołanie organu, który byłby uprawniony do monitorowania prawidłowości procesu wdrożenia nowej waluty, w tym do nadzoru nad przestrzeganiem i wykonywaniem prawa tworzonego w związku z tymże procesem.

[...]” wymaga zmiany, ponieważ po zastąpieniu złotego przez euro stanie się nieadekwatne do stanu faktycznego, a ponadto jest ono nieprecyzyjne w odniesieniu do wymogów stawianych przez prawodawstwo unijne⁵³. Zgodnie z art. 127 ust. 1 TfUE głównym celem Europejskiego Systemu Banków Centralnych jest utrzymanie stabilności cen, a więc jest to również cel krajowych banków centralnych państw należących do strefy euro⁵⁴. W związku z powyższym, biorąc pod uwagę, że chcąc przystąpić do strefy euro Polska musi zapewnić zgodność krajowych regulacji prawnych z prawodawstwem unijnym oraz ze względu na fakt, że po wejściu do strefy euro NBP stanie się elementem struktury instytucjonalnej ESBC, z chwilą przystąpienia kraju do strefy euro celem NBP powinno być utrzymywanie stabilności cen.

Podsumowując analizę wymaganych zmian w art. 227 ust. 1 Konstytucji, należy jeszcze dodać, że nie jest konieczna zmiana sformułowania zawartego w jego pierwszym zdaniu w brzmieniu: „Centralnym bankiem państwa jest Narodowy Bank Polski”. Wynika to z tego, że skutkiem zastosowania wobec Polski procedury abrogacyjnej będzie zmiana kompetencji NBP, bez konieczności zmiany instytucji pełniącej funkcję krajowego banku centralnego⁵⁵. Z kolei w art. 198 ust. 1 Konstytucji zostały wskazane podmioty, które ponoszą odpowiedzialność przed Trybunałem Stanu za naruszenie Konstytucji lub ustawy, w związku z zajmowanym przez nie stanowiskiem lub urzędem. Wśród nich jest Prezes NBP. Ze względu na planowane przystąpienie RP do strefy euro, należy poddać analizie zgodność regulacji zawartej w ustępie 1 art. 198 Konstytucji w zakresie dotyczącym Prezesa NBP z obowiązującym w strefie euro standardem niezależności krajowego banku centralnego, w odniesieniu do wymiaru personalnego tego standardu.

Ze względu na to, że w celu spełnienia prawnego kryterium konwergencji wymagane są zagwarantowanie niezależności krajowego banku centralnego i dostosowanie krajowego porządku prawnego do regulacji zawartych w unijnym prawie pierwotnym oraz w statucie ESBC, regulacja zawarta w art. 198 ust. 1 w odniesieniu do Prezesa NBP powinna być zmieniona lub zlikwidowana. Należy bowiem zwrócić uwagę na to, że art. 14 ust. 2 Statutu EBC i ESBC wskazuje przesłanki, na podstawie których prezes krajowego banku centralnego może być odwołany ze stanowiska. Są nimi niespełnianie warunków koniecznych do wykonywania funkcji oraz dopuszczenie się poważnego uchybienia. Są to więc przesłanki bardzo ogólne i nie są one tożsame z regulacjami zawartymi w art. 198 ust. 1 Konstytucji, zgodnie z którym odpowiedzialność przed Trybunałem Stanu (TS) Prezes NBP ponosi za naruszenie Konstytu-

cji lub ustawy, w związku z zajmowanym stanowiskiem lub w zakresie swojego urzędowania. Ponadto na podstawie statutu EBC ostateczne zwolnienie prezesa krajowego banku centralnego możliwe jest jedynie decyzją EBC. Natomiast w polskim porządku prawnym, na podstawie art. 198 ust. 1 Konstytucji oraz art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy o Trybunale Stanu⁵⁶, o utracie stanowiska przez Prezesa NBP może orzec TS. W związku z powyższym w doktrynie prawa konstytucyjnego pojawiają się propozycje doprecyzowania regulacji dotyczących Prezesa NBP zawartych w art. 198 ust. 1 Konstytucji (czyli w celu zapewnienia zgodności z prawem unijnym konieczne byłoby wskazanie, że ostatecznego zwolnienia Prezesa NBP z urzędu musi dokonać EBC)⁵⁷ lub propozycje wyłączenia Prezesa NBP z kręgu podmiotów ponoszących odpowiedzialność przed TS⁵⁸.

Natomiast art. 203 ust. 1 Konstytucji dotyczy kompetencji kontrolnych Najwyższej Izby Kontroli. Zostały w nim wskazane podmioty podlegające kontroli NIK oraz kryteria, które organ ten stosuje w jej trakcie (legalność, gospodarność, celowość, rzetelność). Wśród wymienionych w przedmiotowym przepisie podmiotów podlegających kontroli NIK znajduje się między innymi Narodowy Bank Polski. W związku z tym, że do osiągnięcia prawnego kryterium konwergencji niezbędne jest zagwarantowanie niezależności krajowego banku centralnego, regulacja zawarta w art. 203 ust. 1 Konstytucji w odniesieniu do NBP w związku z planowanym przystąpieniem Polski do strefy euro będzie wymagała nowelizacji. NBP stanie się wówczas elementem struktury instytucjonalnej ESBC i w celu zapewnienia jego niezależności jako niezbędnego elementu konwergencji prawnej, kompetencje kontrolne NIK wobec NBP nie będą mogły dotyczyć tego zakresu działalności narodowego banku, który będzie związany z jego uczestnictwem w ESBC⁵⁹. Z tego powodu kompetencje kontrolne NIK wobec NBP należy ograniczyć do działalności operacyjnej NBP⁶⁰.

Ponadto analizie pod kątem zmian wymaganych w związku z przystąpieniem Polski do strefy euro należy poddać art. 103 ust. 1, art. 144 ust. 3 pkt 25 oraz art. 227 ust. 2, 5 i 6 Konstytucji RP, które zawierają regulacje dotyczące funkcjonowania organu NBP – Rady Polityki Pieniężnej (RPP)⁶¹. Jest to organ uczestniczący w procesie realizacji polityki finansowej państwa, który posiada kompetencję do ustalania corocznych założeń polityki pieniężnej (na mocy ust. 6 art. 227 Konstytucji i art. 12 ustawy o Narodowym Banku Polskim⁶²). Ze względu na to, że przystąpienie Polski do strefy euro będzie oznaczało przeniesienie uprawnień do wykonywania polityki pieniężnej na ESBC, Rada Polityki Pieniężnej nie będzie

już pełniła tej funkcji. W związku z tym w doktrynie prawa konstytucyjnego można spotkać dwie propozycje rozwiązań odnośnie RPP po przystąpieniu Polski do strefy euro – albo likwidację tego organu, albo przekształcenie go w organ o charakterze doradczo-opiniodawczym⁶³. W przypadku pozostawienia RPP w systemie ustrojowym NBP konieczne jest jedynie usunięcie z art. 227 Konstytucji ustępu 6, który dotyczy kompetencji RPP do ustalania założeń polityki pieniężnej. Natomiast art. 103 ust. 1 Konstytucji (dotyczący zasady *incompatibilitas* w odniesieniu do wykonywania mandatu posła i wymieniający wśród stanowisk, których nie można łączyć z funkcją posła, m.in. stanowisko członka RPP) oraz art. 144 ust. 3 pkt 25 Konstytucji (dotyczący powoływania członków RPP) nie będą wymagały modyfikacji. Jeżeli jednak RPP zostanie zlikwidowana, to należy usunąć z Konstytucji wszystkie regulacje dotyczące tej instytucji, to jest ust. 1 z art. 103, punkt 25 z ust. 3 art. 144 oraz ust. 6 z art. 227 Konstytucji.

Ponadto należy dodać, że w polskiej doktrynie prawa konstytucyjnego funkcjonował również pogląd o braku konieczności zmiany Konstytucji RP w celu dostosowania jej do prawa unijnego, powołujący się na wyższość prawa unijnego nad polską ustawą zasadniczą. Trybunał Konstytucyjny orzekł jednak, że zasada pierwszeństwa prawa wspólnotowego dotyczy ustaw, nie zaś samej Konstytucji⁶⁴.

Dodatkowo należy zaznaczyć, że ze względu na to, iż zmiany w Konstytucji RP warunkujące przystąpienie Polski do strefy euro są precyzyjnie zidentyfikowane, nowelizacja Konstytucji RP powinna być przez polskiego prawodawcę szczegółowo opracowana i skorelowana w czasie z terminami realizacji ekonomicznych kryteriów konwergencji. Zaniechanie tych przygotowań spowoduje bowiem, że w momencie uchylecia derogacji w stosunku do Polski powstanie „sytuacja przymusowa”⁶⁵, w której jedna z najpoważniejszych decyzji związanych z integracją państwa z Unią Europejską, mająca wpływ na jego status polityczny w procesie decyzyjnym w skali międzynarodowej, stanie się przedmiotem sporów politycznych⁶⁶.

Ponadto w odniesieniu do formułowania polskich rozwiązań legislacyjnych w związku z planowanym wejściem Polski do strefy euro należy dodać, że wskazane jest, aby prawodawca kierował się zasadą jak najmniejszej ingerencji w treść ustawy zasadniczej. Regulacje dotyczące przyszłego funkcjonowania kraju w strefie euro należy bowiem precyzować na poziomie ustawodawstwa zwykłego, ponieważ takie podejście umożliwi właściwe przygotowanie

odpowiednio szczegółowych rozwiązań legislacyjnych w zakresie wprowadzenia euro we wszystkich wymaganych obszarach regulacji⁶⁷.

4. DOSTOSOWANIA PRAWNE O CHARAKTERZE USTAWOWYM ZWIĄZANE Z WPROWADZENIEM EURO W POLSCE

Planowane wprowadzenie euro w Polsce, oprócz nowelizacji Konstytucji RP, będzie wymagało również wprowadzenia odpowiednich dostosowań w aktach prawnych niższych niż konstytucja. Będą one oczywiście w głównej mierze zdeterminowane zmianami, jakie

Ustawa o Narodowym Banku Polskim jest kluczowym aktem prawnym o charakterze ustawowym, który wymaga nowelizacji w celu osiągnięcia przez Polskę konwergencji prawnej.

zostaną wprowadzone do Konstytucji RP. Z tego względu nowelizacja ustawy zasadniczej odgrywa niezwykle istotną rolę – od niej zależeć będą tematyka, kierunek i szczegółowość koniecznych zmian na poziomie ustawodawstwa zwykłego, które musi być spójne zarówno z regulacjami konstytucyjnymi, jak i z całym systemem prawa unijnego⁶⁸. Identyfikacji obszarów, w których konieczne jest dostosowanie ustawodawstwa krajowego państw pretendujących do członkostwa w strefie euro do wymogów prawa unijnego, dokonuje EBC wraz z Komisją Europejską w formie sprawozdań składanych Radzie UE, określanych jako raporty o konwergencji⁶⁹. Z tego względu, w odniesieniu do przygotowań prawnych Polski do członkostwa w strefie euro, najbardziej adekwatnym źródłem odniesienia w tym procesie legislacyjnym są przede wszystkim wyżej wskazane raporty, zarówno w zakresie dotyczącym polskiego ustawodawstwa, jak i te dotyczące innych państw członkowskich dążących do przystąpienia do strefy euro. Biorąc pod uwagę, że w dotyczących Polski raportach o konwergencji przedmiotem negatywnej oceny jest niespełnianie przez

polskie ustawodawstwo wymagań dotyczących niezależności banku centralnego, zakazu finansowania pożyczek ze środków banku centralnego oraz integracji prawnej NBP z Eurosystemem – te właśnie obszary muszą stać się przedmiotem prac legislacyjnych w Polsce⁷⁰.

Wśród dziedzin regulowanych przez polskie ustawodawstwo zwykłe, w których wymagane będą zmiany w związku z wprowadzeniem euro, w pierwszej kolejności należy

wskazać na konieczność przeprowadzenia nowelizacji regulacji ustawowej dotyczącej funkcjonowania polskiego banku centralnego, czyli ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim⁷¹. Ze względu na to, że głównym celem konwergencji prawnej jest umocnienie niezależności narodowego banku centralnego oraz dostosowanie krajowych rozwiązań prawnych do włączenia tego banku do struktury instytucjonalnej ESBC, w polskim porządku prawnym ustawa ta jest kluczowym aktem prawnym o charakterze ustawowym, który wymaga nowelizacji w celu osiągnięcia przez Polskę konwergencji prawnej. W ustawie o NBP muszą znaleźć odzwierciedlenie nowelizacje, które zostaną wprowadzone w Konstytucji RP w związku ze zmianą kompetencji NBP wynikającą z przystąpienia Polski do strefy euro. W związku z powyższym w ustawie o NBP zmiany wymagają przede wszystkim: regulacje zawarte w rozdziale 2. Organizacja NBP (ze szczególnym uwzględnieniem przepisów zawartych w części B tego rozdziału, dotyczącej RPP, tj. art. 12-16) oraz regulacje zawarte w rozdziale 5. Emisja znaków pieniężnych (art. 31-37), dotyczącym regulacji obiegu pieniądza w Polsce. Dodatkowo w ustawie o NBP uwzględnienia będą wymagały obowiązki związane z przynależnością do struktury instytucjonalnej strefy euro, w tym obowiązek konsultowania przez NBP projektów aktów prawnych z EBC⁷². Jednakże ze względu na to, że zmiany są konieczne także w innych rozdziałach omawianej ustawy (to jest w rozdziale 1. Przepisy ogólne, w rozdziale 3. NBP a władze państwowe, w rozdziale 6. Instrumenty polityki pieniężnej, w rozdziale 8. Działalność dewizowa, w rozdziale 9. Szczególne obowiązki i uprawnienia NBP oraz w rozdziale 10. Gospodarka finansowa NBP), z uwagi na rozległość regulacji, które wymagają nowelizacji, należy wskazać na duże prawdopodobieństwo konieczności opracowania nowej ustawy o polskim banku centralnym⁷³.

Ponadto ze względu na to, że zgodnie z art. 123 TfUE i art. 21 Statutu ESBC i EBC zakazane jest udzielanie przez EBC lub krajowe banki centralne pożyczek na pokrycie deficytu lub jakichkolwiek innych kredytów instytucjom, organom lub jednostkom organizacyjnym Unii, rządów centralnym, władzom regionalnym, lokalnym lub innym władzom publicznym, innym instytucjom lub przedsiębiorstwom publicznym państw członkowskich, jak również nabywanie bezpośrednio od nich przez EBC lub krajowe banki centralne ich papierów dłużnych, należy zapewnić zgodność przepisów regulujących funkcjonowanie NBP z tą regulacją prawa unijnego. Może zostać ona zapewniona na poziomie ustawowym, poprzez zastosowanie jednej z trzech możliwych koncepcji: przez wierne powtórzenie przepisów prawa UE w krajo-

wych aktach prawnych, przez wyraźne odesłanie do wyżej wskazanych przepisów TłUE oraz Statutu ESBC i EBC bez ich powtarzania lub po prostu przez bezpośrednie stosowanie prawa unijnego⁷⁴.

Dodatkowo w momencie przyjęcia euro polskie ustawodawstwo krajowe dotyczące funkcjonowania NBP musi być zgodne z art. 6 ust. 1 Statutu ESBC i EBC, który stanowi, że w dziedzinie współpracy międzynarodowej związanej z zadaniami powierzonymi Eurosystemowi o sposobie reprezentacji ESBC decyduje EBC. W związku z powyższym w celu umożliwienia polskiemu bankowi centralnemu uczestnictwa w międzynarodowych instytucjach walutowych, ustawodawstwo krajowe powinno uzależnić takie uczestnictwo od uzyskania zgody EBC⁷⁵.

Oprócz zmiany przepisów regulujących funkcjonowanie narodowego banku centralnego drugim istotnym aspektem prawnych przygotowań do wprowadzenia euro w Polsce będzie wydanie nowych regulacji prawnych, które umożliwią funkcjonowanie europejskiej waluty oraz związane z tym uchylenie przepisów normujących funkcjonowanie złotego. Przepisy te można podzielić na kilka grup:

- przepisy wprowadzające euro w Polsce jako prawnie obowiązujący środek płatniczy w miejsce złotego, dotyczące emisji monet euro w wersji narodowej (polskiej)⁷⁶, ochrony banknotów i monet euro oraz zasad przeliczania kwot pieniężnych wyrażonych w złotych na euro (w tym także w prawie spółek i prawie podatkowym);
- przepisy gwarantujące prawa konsumenckie oraz zabezpieczające prawa obywateli przed negatywnymi skutkami wprowadzenia euro, do których należy zaliczyć przepisy wprowadzające wymóg podwójnego podawania cen oraz zapobiegające nadużyciom cenowym, a także regulujące zasady wymiany gotówki i zasady ciągłości umów;
- przepisy dotyczące polskiego sektora bankowego i finansowego, tym samym ze względu na zastąpienie waluty narodowej przez euro konieczna będzie nowelizacja ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo Bankowe⁷⁷. Zastąpienie waluty narodowej przez euro spowoduje konieczność nowelizacji regulacji zawartych w tejże ustawie dotyczących: równowartości w złotych kwot wyrażonych w euro, kwot określonych w złotych, obowiązku dokonywania czynności w złotych, wyrażania wartości w złotych lub obowiązku przeliczania na złote. Do takich regulacji należy zaliczyć: art. 32 ust. 1 i ust. 2, art. 63 d, art. 63 g, art. 79a ust. 2,

art. 79 b ust. 1, art. 102, art. 128 ust. 1 pkt 1, art. 137a oraz art. 172 ust. 3 ustawy Prawo Bankowe. Konieczne będzie zatem zastąpienie wszystkich przepisów odwołujących się do waluty polskiej zwrotami dotyczącymi euro. Przykładem w tym zakresie jest art. 32 ust. 3 ustawy Prawo Bankowe, zgodnie z którym kapitał założycielski banku wnoszony w formie pieniężnej musi być wpłacony przez założycieli w walucie polskiej na rachunek bankowy w banku krajowym, otwarty w celu dokonania wpłat na kapitał założycielski banku. Ponadto zmiany w ustawie Prawo Bankowe wymuszą również konieczność dostosowania innych powiązanych z nią źródeł prawa⁷⁸.

Zasadniczym aktem prawnym determinującym skutki wprowadzenia euro w Polsce powinna być jednak ustawa regulująca nadzór i kontrolę przestrzegania powyższych regulacji prawnych oraz sankcji za ich nieprzestrzeganie. W związku z przygotowaniem do wprowadzenia euro w Polsce należy rozważyć powołanie organu państwowego, który byłby uprawniony do monitorowania prawidłowości procesu wdrożenia nowej waluty, w tym między innymi do nadzoru nad przestrzeganiem i wykonywaniem prawa tworzonego w związku z tymże procesem.

Natomiast w odniesieniu do metody, za pomocą której możliwe jest dostosowanie krajowych przepisów ustawowych do procesu wprowadzenia euro, powołując się na doświadczenia państw należących do strefy euro możliwe są trzy warianty: (1) przyjęcie tak zwanej ustawy horyzontalnej (ang. *umbrella law*), która reguluje podstawowe zagadnienia związane z wprowadzeniem euro, (2) wprowadzenie koniecznych zmian w obowiązujących przepisach ustawowych za pomocą wielu odrębnych ustaw nowelizujących te przepisy lub (3) zastosowanie metody mieszanej opartej na przyjęciu ustawy horyzontalnej, dodatkowo uwzględniającej pakiet zmian w ustawach zwykłych⁷⁹.

W odniesieniu do Polski należy rozważyć każdy z możliwych wariantów, jednak szczególnie adekwatna wydaje się metoda mieszana, z uwzględnieniem uzupełnienia ustawy horyzontalnej o odrębną ustawę o krajowym banku centralnym. Z uwagi na konieczne zmiany w ustawie o Narodowym Banku Polskim – w związku z włączeniem NBP do struktury instytucjonalnej strefy euro oraz ze względu na rozległość tych zmian – odrębna ustawa będzie w tym przypadku niezbędna⁸⁰. Warto też dodać, że w państwach UE, które przeprowadziły już proces integracji ze strefą euro, ustawy horyzontalne uzupełniane były poprzez dokonywanie technicznych poprawek w aktach prawnych o charakterze ustawowym. Nowelizacje

te przeprowadzano ze względu na konieczność zastąpienia kwot wyrażonych w walucie krajowej odpowiednią kwotą w euro i dotyczyły one różnych dziedzin prawa, w których użyte były określenia dotyczące waluty narodowej⁸¹.

Ponadto ważnym zagadnieniem w zakresie dostosowań prawnych o charakterze ustawowym w związku z wprowadzeniem euro w Polsce będzie również kwestia odpowiednio długiego okresu *vacatio legis*, jaki zostanie wyznaczony przez prawodawcę w celu wprowadzenia zmian w ustawach zwykłych. Doświadczenie państw należących do strefy euro pokazuje bowiem, że jest to kwestia niezwykle istotna z punktu widzenia wszystkich podmiotów, których dotyczy ten proces, czyli zarówno tych publicznych, jak i prywatnych. Okresy przejściowe umożliwiają tym podmiotom odpowiednie przygotowanie się do wprowadzenia euro, w tym przede wszystkim w aspektach praktycznych i technicznych związanych z tym procesem, do których należy zaliczyć: dystrybucję monet i banknotów oraz czynności związane z prezentowaniem cen i ich przeliczaniem, w tym zwłaszcza w okresie obowiązku podwójnej ekspozycji cen⁸².

Wprowadzenie regulacji prawnych dotyczących waluty europejskiej z odpowiednim okresem przejściowym nie oznacza jednak, że państwa przystępujące do strefy euro mają całkowitą swobodę w zakresie ustalania terminu wejścia w życie tych zmian dostosowawczych. Określone ograniczenia w tym zakresie zostały bowiem uregulowane w prawie unijnym. Przyjęcie ustawy przewidującej wprowadzenie euro przed przystąpieniem danego państwa członkowskiego do strefy euro stanowi ingerencję ustawodawcy krajowego w kwestie dotyczące UGW, które należą do wyłącznej kompetencji UE⁸³. Państwo członkowskie nie może więc wprowadzać do swojego porządku prawnego regulacji prawnych dotyczących funkcjonowania euro przed uchynieniem derogacji przez Radę UE⁸⁴.

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania i regulacja prawa unijnego, najbardziej odpowiednim rozwiązaniem będzie zróżnicowanie terminów wejścia w życie przepisów ustawy horyzontalnej. Najpierw należy wprowadzić do polskiego porządku prawnego normy zapewniające spełnienie prawnych kryteriów konwergencji. Natomiast regulacje dotyczące przyjęcia euro jako prawnego środka płatniczego w Polsce należy pominąć, ponieważ te przepisy mogą wejść w życie dopiero po uzyskaniu przez nasz kraj pełnego członkostwa w UGW.

Należy też zaznaczyć, że źródło informacji i materiał do badań komparatystycznych – pozwalający ocenić zarówno zakres koniecznych w Polsce zmian prawodawczych oraz kierun-

ki rozwiązań legislacyjnych – stanowią doświadczenia innych państw członkowskich UE związane z dostosowywaniem ich ustawodawstwa do przyjęcia euro. Ze względu jednak na odrębności systemów prawnych poszczególnych państw-członków UE, ich doświadczenia pełnią jedynie rolę pomocniczą w wypracowaniu polskich rozwiązań oraz organizacji procesu wprowadzenia euro. Bardziej przydatnym źródłem odniesienia mogą być natomiast oceny dokonywane przez EBC i Komisję Europejską w odniesieniu do regulacji prawnych innych państw członkowskich oraz działania podejmowane w tych państwach w celu usunięcia stwierdzonych niezgodności. Interesujące z polskiego punktu widzenia mogą być zarówno doświadczenia państw już należących do strefy euro, jak i państw nadal objętych derogacją, będących w trakcie procesu dochodzenia do stanu zgodności ustawodawstwa krajowego z prawem unijnym⁸⁵.

Ponadto w odniesieniu do raportów o konwergencji jako materiały pomocniczym dla polskiego prawodawcy, w tych częściach analiz KE i EBC, które dotyczą zgodności z prawem unijnym ustawodawstwa krajowego państw członkowskich pretendujących do pełnego członkostwa w UGW, warto zwrócić uwagę na określone powtarzające się zalecenia instytucji unijnych wobec tych państw. Do najistotniejszych z nich należy obowiązek zachowania przez prawodawców krajowych spójności tworzonego przez nich prawa z prawem unijnym, a w szczególności z rozporządzeniem Rady nr 1103/97 z dnia 17 czerwca 1997 r. w sprawie niektórych przepisów dotyczących wprowadzenia euro⁸⁶ i rozporządzeniem Rady nr 2169/2005 z dnia 21 grudnia 2005 r. zmieniającym rozporządzenie (WE) nr 974/98 w sprawie wprowadzenia euro⁸⁷. Ponadto KE i EBC wskazują, aby prawodawcy krajowi w swoich pracach nad osiągnięciem konwergencji prawnej uwzględniali Zalecenie Komisji z dnia 10 stycznia 2008 r. dotyczące środków ułatwiających przyszłe przejście na euro⁸⁸.

Poza badaniami komparatystycznymi, w procesie osiągnięcia przez Polskę konwergencji prawnej szczególną uwagę należy poświęcić ocenie okresu, jaki realnie jest potrzebny dla przeprowadzenia działań legislacyjnych obejmujących opisane zmiany na poziomie ustawowym⁸⁹. Równocześnie w ocenie tej należy uwzględnić konieczność wcześniejszego

Ponowne przeprowadzenie ogólnokrajowego referendum w sprawie przystąpienia Polski do strefy euro byłoby wyrazem dezaprobaty dla woli narodu wyrażonej w referendum w 2003 roku.

wprowadzenia wymaganych zmian ustawy zasadniczej oraz termin uchylenia derogacji przez Radę UE.

Biorąc pod uwagę powyżej omówione aspekty procesu legislacyjnego w zakresie wprowadzania zmian dotyczących waluty euro na poziomie polskiego ustawodawstwa zwykłego, widać, że będzie to duże wyzwanie dla polskiego prawodawcy. O stopniu trudności tego procesu świadczy zwłaszcza rozległość dziedzin, których te zmiany będą dotyczyły, oraz konieczność zapewnienia spójności tegoż ustawodawstwa zarówno ze znowelizowanymi regulacjami konstytucyjnymi, jak i z całym systemem prawa unijnego.

5. KWESTIA REFERENDUM W SPRAWIE WPROWADZENIA EURO W POLSCE

W związku z planowanym wejściem Rzeczypospolitej Polskiej do strefy euro w dyskusjach politycznych, naukowych oraz w mediach został podjęty temat ewentualnego przeprowadzenia referendum w sprawie zastąpienia złotego przez euro.

Wśród większości przedstawicieli doktryny prawa celowość przeprowadzenia w Polsce takiego referendum jest negowana. Uzasadnieniem takiego stanowiska jest fakt, że kwestia zastąpienia „złotówki” przez euro została już rozstrzygnięta w referendum w sprawie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, które zostało przeprowadzone w 2003 r. Traktat Akcesyjny został w Polsce przyjęty w trybie art. 90 Konstytucji RP⁹⁰ oraz ratyfikowany przez Prezydenta RP po wyrażeniu zgody głosujących na związanie się przez państwo tym Traktatem w ogólnokrajowym referendum⁹¹. Wśród warunków przystąpienia Polski do UE określonych w Traktacie Akcesyjnym znajdowało się m.in. zobowiązanie do spełnienia kryteriów konwergencji w celu przystąpienia do strefy euro⁹². Dodatkowo należy wskazać, że wynik polskiego referendum w sprawie przystąpienia do Unii Europejskiej umacnia zobowiązania wynikające z Traktatu akcesyjnego – ze względu na to, że jest on wiążący dla wszystkich organów państwowych, które w związku z wyrażeniem przez suwerena (naród) zgody na wejście Polski do UE mają obowiązek przestrzegania założeń Traktatu, co implikuje ich obowiązek działania na rzecz przystąpienia Polski do strefy euro⁹³.

W związku z powyższym ponowne przeprowadzenie ogólnokrajowego referendum w sprawie przystąpienia Polski do strefy euro byłoby wyrazem dezaprobaty dla woli narodu

wyrażonej w referendum w 2003 roku⁹⁴. Legalność takiego referendum należałoby zatem poddać negacji, zarówno na gruncie prawa krajowego, jak i prawa unijnego. Należy bowiem zwrócić uwagę, że posiadanie przez państwo członkowskie UE statusu państwa objętego derogacją traktatową jest równoznaczne ze zobowiązaniem traktatowym tego państwa polegającym na dążeniu do spełnienia kryteriów konwergencji w celu uchylecia derogacji i przystąpienia do strefy euro. Kwestia przyjęcia euro nie powinna zatem w tych państwach podlegać dyskusji⁹⁵. Natomiast w odniesieniu do daty przyjęcia euro należy podkreślić, że prawo unijne oraz traktaty akcesyjne nie określają konkretnych terminów akcesji państw objętych derogacją do strefy euro. Do państw tych należy jednak wypełnianie zasady *pacta sunt servanda*, czyli działanie w sferze ekonomiczno-prawnej w celu przyjęcia euro. Wprawdzie wymienionymi działaniami państwo objęte derogacją może wpływać na termin przyjęcia euro, ale celowe opóźnianie tegoż terminu występuje tylko w przypadku części tych państw, a co do zasady państwa te dążą do pełnego uczestnictwa w UGW ze względu na wynikające z niego korzyści. Dodatkowo należy dodać, że poza wypełnieniem ekonomicznych i prawnych kryteriów konwergencji przebieg określonej w art. 140 TfUE procedury uchylecia derogacji wyklucza jakiegokolwiek działania formalne ze strony państwa pretendującego do członkostwa w strefie euro, a decyzja o przyjęciu do niej nie jest podejmowana przez państwo, lecz przez Radę Unii Europejskiej.

W związku z powyższym warto zwrócić uwagę, że gdyby w Polsce podjęto decyzję o przeprowadzeniu referendum w sprawie przystąpienia do strefy euro, problematyczne byłoby sformułowanie pytania referendalnego⁹⁶. Nie może ono bowiem dotyczyć ani kwestii wejścia do strefy euro (ponieważ decyzja ta w przypadku Polski zapadła w momencie przystąpienia do Unii Europejskiej), ani terminu wprowadzenia waluty euro w Polsce (o terminie tym zadecydują instytucje Unii Europejskiej po spełnieniu przez Polskę kryteriów konwergencji).

W przypadku podjęcia decyzji o przeprowadzeniu referendum w sprawie przystąpienia Polski do strefy euro problematyczny będzie również wybór odpowiedniej podstawy prawnej tego referendum. Możliwość przeprowadzenia głosowania przewidują regulacje zawarte w art. 90 ust. 3⁹⁷, w art. 125⁹⁸ oraz w art. 235 ust. 6⁹⁹ Konstytucji RP. Żaden jednak z tych przepisów nie może mieć zastosowania w odniesieniu do referendum w sprawie wprowadzenia euro w Rzeczypospolitej Polskiej. Art. 90 ust. 3 Konstytucji RP nie może być podstawą prawną referendum dotyczącego euro, ponieważ reguluje on referendum ratyfikacyj-

ne, które jest etapem procedury ratyfikacyjnej umowy międzynarodowej. Z kolei art. 235 ust. 6 Konstytucji RP nie kwalifikuje się jako podstawa prawna referendum dotyczącego euro, ponieważ zawiera on regulacje dotyczące referendum konstytucyjnego, zatwierdzającego zmiany Konstytucji RP. Najbardziej odpowiedni jako podstawa prawna do przeprowadzenia rozważanego referendum jest art. 125 Konstytucji RP, dotyczący „spraw o szczególnym znaczeniu dla państwa”, jednak problemem byłoby sformułowanie pytania referendalnego, które nie może dotyczyć ani kwestii akcesji Polski do strefy euro, ani jej terminu, ponieważ kwestie te reguluje prawo unijne, na stosowanie którego naród polski wyraził zgodę w 2003 roku¹⁰⁰.

Ze względu jednak na to, że przyjęcie euro wymaga zmiany Konstytucji RP, należy brać pod uwagę konieczność wyrażenia przez naród zgody na tę zmianę Konstytucji. Art. 4 Konstytucji RP stanowi przecież, że „władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu”. Kwestia ta wymaga analizy zwłaszcza ze względu na fakt, że polskie społeczeństwo plasuje się na jednym z pierwszych miejsc wśród państw członkowskich UE, w których występuje największy sceptycyzm w odniesieniu do zastąpienia waluty narodowej przez euro¹⁰¹. Odpowiednim rozwiązaniem tej kwestii byłaby kampania informacyjna na temat euro, w ramach której należy przekonać polskich obywateli do waluty europejskiej.

6. KONKLUZJE

Spełnienie kryterium konwergencji prawnej, czyli dostosowanie krajowego porządku prawnego do prawodawstwa unijnego w celu uzyskania pełnego członkostwa w UGW, będzie z pewnością złożoną operacją prawną. Proces ten wymaga wprowadzenia zmian zarówno w ustawie zasadniczej, jak i na poziomie ustaw zwykłych, a dodatkowo zmiany te muszą być zbieżne z prawem unijnym. Jest to jednak obowiązek traktatowy, który Polska jako członek Unii Europejskiej powinna wypełnić jak najszybciej, dokładając wszelkich starań w celu prawidłowej jego realizacji, zgodnie z zasadą *pacta sunt servanda*¹⁰².

Równocześnie obok trudności związanych z przeprowadzeniem konwergencji prawnej w związku z planowanym przystąpieniem Polski do strefy euro należy też zwrócić uwagę na pozytywne aspekty tego procesu. Pomimo różnic w systemach prawnych poszczególnych państw członkowskich należących do Unii Europejskiej i strefy euro, przy opracowywaniu

polskich rozwiązań prawnych i organizacji wprowadzenia euro, Rzeczpospolita może korzystać z doświadczeń tych państw, co jest znacznym ułatwieniem w przeprowadzeniu procesu konwergencji prawnej. Ponadto należy zwrócić uwagę na korzyści, jakie Polska uzyska w związku z pełnym członkostwem w UGW. Po pierwsze będą to korzyści gospodarcze, wynikające z umiędzynarodowienia waluty¹⁰³. Euro charakteryzuje się bowiem względną stabilnością, nawet w czasie kryzysu finansowo-gospodarczego, a gospodarka jest najsilniejszą sferą Unii Europejskiej¹⁰⁴. Po drugie przynależność do strefy euro jest kwestią reputacji w sferze politycznej. Aktualnie proces decyzyjny w Unii Europejskiej koncentruje się bowiem w państwach należących do strefy euro, co oznacza, że Polska będzie mogła odgrywać rolę w tym procesie dopiero po przystąpieniu do strefy euro¹⁰⁵.

Podsumowując należy stwierdzić, że w kontekście aspiracji i obowiązku przystąpienia Rzeczpospolitej Polskiej do strefy euro konwergencja prawna jest niezbędna. Wprawdzie jest to proces skomplikowany, ale równocześnie pełne członkostwo w UGW to inwestycja, która wpłynie pozytywnie na sytuację Polski w wymiarze gospodarczym i politycznym.

listopad 2013

Kamila Majchrzak jest doktorantką w Katedrze Prawa Międzynarodowego i Europejskiego na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego.

¹ Cyt. za: P. Temperton, red., *Euro. Wspólna waluta*, Warszawa: Felberg SJA, 2001, s. 115.

² Tamże.

³ Zgodnie z treścią art. 3 ust. 4 Traktatu o Unii Europejskiej, który brzmi: „Unia ustanawia unię gospodarczą i walutową, której walutą jest euro”.

⁴ Aktualnie euro jest prawnym środkiem płatniczym w 17 państwach członkowskich UE tworzących strefę euro (Austria, Belgia, Cypr, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Luksemburg, Malta, Niemcy, Portugalia, Słowacja, Słowenia, Włochy). Wobec tych państw mają zastosowanie określone postanowienia TfUE ustanowione w celu zapewnienia prawidłowego funkcjonowania strefy euro. Zalicza się do nich art. 133 TfUE (w brzmieniu: „Bez uszczerbku dla uprawnień Europejskiego Banku Centralnego, Parlament Europejski i Rada, stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą prawodawczą, ustanawiają środki niezbędne do używania euro jako jednej waluty. Środki te są przyjmowane po konsultacji z Europejskim Bankiem Centralnym”) oraz art. 138 TfUE (ust. 1 w brzmieniu: „W celu zapewnienia pozycji dla euro w międzynarodowym systemie walutowym, Rada, na wniosek Komisji, przyjmuje decyzję ustanawiającą wspólne stanowiska w kwestiach szczególnego zainteresowania dla unii gospodarczej i walutowej, w ramach właściwych międzynarodowych instytucji i konferencji finansowych. Rada stanowi po konsultacji z Europejskim Bankiem Centralnym”). Ponadto euro może być używane w pozostałych 11 państwach członkowskich UE. Euro stosowane jest także na terytoriach nienależących do UE (Watykanie, Monako, San Marino, Andorze, Kosowie, Czarnogórze), we francuskich posiadłościach na Atlantyku i Oceanie Indyjskim oraz w brytyjskich bazach wojskowych na Cyprze. Szerzej zob.: http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/index_pl.htm.

⁵ Szerzej na ten temat zob. A. Nowak-Far, *Tożsamość monetarna Europy w ramach Unii Gospodarczej i Walutowej* [w:] J. Mikułowski-Pomorski, red., *Narody wobec Europy. Negocjowanie tożsamości*, Kraków: Akademia Ekonomiczna w Krakowie, 2004, s. 175-194. Zob. też: URL: http://www.mf.gov.pl/c/document_library/get_file?uuid=73ad3318-af39-4ee7-a555-b1dc5bc7d93a&groupId=764034.

⁶ Zgodnie z treścią art. 128 ust. 1 TfUE: „Europejski Bank Centralny ma wyłączne prawo do upoważnienia do emisji banknotów euro w Unii. Banknoty takie mogą emitować Europejski Bank Centralny i krajowe banki centralne. Banknoty emitowane przez Europejski Bank Centralny i krajowe banki centralne są jedynym legalnym środkiem płatniczym w Unii”.

⁷ A. Nowak-Far, *Komentarz do art. 119 TFUE*, [w:] A. Wróbel, red., *Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Komentarz*, tom II, Warszawa: LEX, 2012, s. 677.

⁸ Dz. Urz. UE 2012 C 326/01. Zgodnie z ust. 6 art. 3 TUE: „Unia dąży do osiągnięcia swoich celów właściwymi środkami odpowiednio do kompetencji przyznanych jej w Traktatach”.

⁹ Dz. Urz. UE 2012 C 326/01.

¹⁰ Użyte w traktacie określenie „polityka wymiany walut” należy rozumieć jako politykę kursową. Szerzej na ten temat zob. A. Nowak-Far, dz. cyt., s. 673.

¹¹ Szerzej na temat tych rodzajów derogacji zob. A. Nowak-Far, *Komentarz do art. 139 TfUE*, [w:] A. Wróbel, red., dz. cyt., s. 819 i nast.

¹² Szerzej zob. A. Nowak -Far, *Komentarz do art. 139 TfUE ...*, s. 823.

¹³ Brzmienie art. 140 TfUE jest następujące: „1.Co najmniej co dwa lata lub na wniosek Państwa Członkowskiego objętego derogacją, Komisja i Europejski Bank Centralny składają Radzie sprawozdania w sprawie postępów dokonanych przez Państwa Członkowskie objęte derogacją w wypełnianiu ich zobowiązań w zakresie urzeczywistnienia unii gospodarczej i walutowej. Sprawozdania te określają, czy ustawodawstwo krajowe każdego z tych Państw Członkowskich, w tym statuty jego krajowego banku centralnego, jest zgodne z artykułami 130 i 131 i ze Statutem ESBC i EBC. Sprawozdania określają również, czy osiągnięty został wysoki poziom trwałej konwergencji, analizując, w jakim stopniu każde Państwo Członkowskie spełniło następujące kryteria:

— osiągnięcie wysokiego stopnia stabilności cen; będzie to wynikało ze stopy inflacji zbliżonej do istniejącej

w co najwyżej trzech Państwach Członkowskich, które mają najlepsze rezultaty w dziedzinie stabilności cen,

— stabilna sytuacja finansów publicznych; będzie to wynikało z sytuacji budżetowej, która nie wykazuje nadmiernego deficytu budżetowego w rozumieniu artykułu 126 ustęp 6,

— poszanowanie zwykłych marginesów wahań kursów przewidzianych mechanizmem kursów wymiany walut europejskiego systemu walutowego przez co najmniej dwa lata, bez dewaluacji w stosunku do euro,

— trwały charakter konwergencji osiągniętej przez Państwo Członkowskie objęte derogacją i jego udziału

w mechanizmie kursów wymiany walut, co odzwierciedla się w poziomach długoterminowych stóp procentowych.

Cztery kryteria określone w niniejszym ustępie i odpowiednie okresy, podczas których każde ma być przestrzegane, są sprecyzowane w Protokole załączonym do Traktatów. Sprawozdania Komisji i Europejskiego Banku Centralnego biorą również pod uwagę wyniki integracji rynków, sytuację i rozwój równowagi płatności bieżących oraz ocenę rozwoju jednostkowych kosztów pracy i innych wskaźników cen.

2. Po konsultacji z Parlamentem Europejskim i dyskusji w ramach Rady Europejskiej, Rada, na wniosek Komisji, decyduje, które Państwa Członkowskie objęte derogacją spełniają niezbędne warunki, na podstawie kryteriów określonych w ustępie 1, i uchyła derogacje w stosunku do danych Państw Członkowskich. Rada stanowi po otrzymaniu zalecenia od kwalifikowanej większości jej członków reprezentujących Państwa Członkowskie, których walutą jest euro. Członkowie ci stanowią w terminie sześciu miesięcy od otrzymania przez Radę wniosku Komisji. Większość kwalifikowaną wyżej wymienionych członków, o której mowa w akapicie drugim, określa się zgodnie z artykułem 238 ustęp 3 litera a).

3. Jeżeli decyduje się, zgodnie z procedurą przewidzianą w ustępie 2, o zakończeniu stosowania derogacji, Rada, stanowiąc jednomyślnie głosami Państw Członkowskich, których walutą jest euro oraz danego Państwa Członkowskiego na wniosek Komisji i po konsultacji z Europejskim Bankiem Centralnym, nieodwołalnie określa kurs, po jakim euro zastępuje walutę danego Państwa Członkowskiego, oraz decyduje o innych środkach niezbędnych do wprowadzenia euro jako jednej waluty w danym Państwie Członkowskim”.

¹⁴ A. Domagała, *Integracja Polski z Unią Europejską*, Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, 2012, s. 250.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Ponadto na podstawie ust. 3 art. 140 TfUE Rada UE określa też kurs wymiany waluty narodowej na euro, określane jako kurs konwersji.

¹⁷ Szerzej na temat tych rodzajów kryteriów konwergencji ekonomicznej zob. A. Nowak-Far, *Komentarz do art. 139 TfUE ...*, s. 251 - 257.

¹⁸ Określana też jako kryterium zgodności legislacji. Zob. A. Domagała, dz. cyt., s. 253.

¹⁹ Art. 130 TfUE ma następujące brzmienie: „W wykonywaniu uprawnień oraz zadań i obowiązków, które zostały im powierzony Traktatami i Statutem ESBC i EBC, ani Europejski Bank Centralny, ani krajowy bank centralny, ani członek któregośkolwiek z ich organów decyzyjnych nie zwracają się o instrukcje ani ich nie przyjmują od instytucji, organów ani jednostek organizacyjnych Unii, rządów

Państw Członkowskich, ani jakiegokolwiek innego organu. Instytucje, organy i jednostki organizacyjne Unii, jak również rządy Państw Członkowskich zobowiązują się szanować tę zasadę i nie dążyć do wywierania wpływu na członków organów decyzyjnych Europejskiego Banku Centralnego lub krajowych banków centralnych przy wykonywaniu ich zadań”.

²⁰ Art. 131 TfUE ma następujące brzmienie: „Każde Państwo Członkowskie zapewnia zgodność swojego ustawodawstwa krajowego, w tym statutu krajowego banku centralnego, z Traktatami i Statutem ESBC i EBC”.

²¹ A. Nowak-Far, *Unia Gospodarcza i Walutowa w Europie*, Warszawa: C.H. Beck, 2006, s. 186.

²² Tamże.

²³ Art. 123 TfUE ma następujące brzmienie: „1. Zakazane jest udzielanie przez Europejski Bank Centralny lub banki centralne Państw Członkowskich, zwane dalej „krajowymi bankami centralnymi”, pożyczek na pokrycie deficytu lub jakichkolwiek innych kredytów instytucjom, organom lub jednostkom organizacyjnym Unii, rządów centralnym, władzom regionalnym, lokalnym lub innym władzom publicznym, innym instytucjom lub przedsiębiorstwom publicznym Państw Członkowskich, jak również nabywanie bezpośrednio od nich przez Europejski Bank Centralny lub krajowe banki centralne ich papierów dłużnych. 2. Ustęp 1 nie ma zastosowania do publicznych instytucji kredytowych, które, w ramach utrzymywania rezerw przez banki centralne, korzystają ze strony krajowych banków centralnych i Europejskiego Banku Centralnego z takiego samego traktowania jak prywatne instytucje kredytowe”.

²⁴ Art. 124 TfUE ma następujące brzmienie: „Zakazany jest każdy środek nieoparty na względach o charakterze ostrożnościowym, ustanawiający uprzywilejowany dostęp instytucji, organów lub jednostek organizacyjnych Unii, rządów centralnych, władz regionalnych, lokalnych lub innych władz publicznych, innych instytucji lub przedsiębiorstw publicznych Państw Członkowskich do instytucji finansowych”.

²⁵ Wymóg ten jest określony w rozporządzeniu Rady (WE) nr 974/98 z dnia 3 maja 1998 r. w sprawie wprowadzenia euro (Dz.U. L 139 z 11.5.1998, s. 1.). Zgodnie z regulacjami zawartymi w tym akcie unijnego prawa pochodnego, nazwa wspólnej waluty musi być taka sama we wszystkich językach urzędowych UE, z uwzględnieniem istnienia różnych alfabetów. Wymagana jest jednolita pisownia słowa „euro” w mianowniku liczby pojedynczej w całym ustawodawstwie UE oraz w ustawodawstwie krajowym państw członkowskich. Ze względu na to, że UE ma wyłączną kompetencję do ustalania nazwy wspólnej waluty, wszelkie odstępstwa od tej zasady występujące w prawie krajowym są niezgodne z prawem unijnym.

²⁶ W aspekcie spójności krajowego systemu prawnego z prawem unijnym.

²⁷ Zbieżność tę określa się jako konwergencję realną. Szerzej zob. A. Domagała, dz. cyt., s. 252.

²⁸ J. Barcz, *Traktat z Lizbony. Wybrane aspekty prawne działań implementacyjnych*, Warszawa: LexisNexis, 2012, s. 466.

²⁹ Pełna nazwa dokumentu to Akt dotyczący warunków przystąpienia Republiki Czeskiej, Republiki Estońskiej, Republiki Cypryjskiej, Republiki Łotewskiej, Republiki Litewskiej, Republiki Węgierskiej, Republiki Malty, Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Słowenii i Republiki Słowackiej oraz dostosowań w Traktatach stanowiących podstawę Unii Europejskiej (dokument dostępny pod adresem URL: <http://eurlex.europa.eu/pl/treaties/dat/12003T/htm/L2003236PL.003301.htm>). Akt ten wraz z Traktatem o przystąpieniu stanowią Traktat Akcesyjny *sensu largo*. Natomiast Traktat o przystąpieniu jest określany w doktrynie jako tzw. Traktat Akcesyjny *sensu stricto*. Szerzej zob.: J. Barcz, red., *Prawne aspekty członkostwa Polski w Unii Europejskiej*, tom IX, wydanie 2, Warszawa: Instytut Wydawniczy Europrawo, 2011, s. 29-30.

³⁰ Dz. U. 2009 Nr 11, poz. 60. Zgodnie z treścią § 2 ust. 2 tego rozporządzenia: „Do zadań Pełnomocnika należy w szczególności: 1) inicjowanie, koordynowanie i monitorowanie działań organów administracji rządowej w zakresie przygotowania do wprowadzenia euro przez Rzeczpospolitą Polską oraz koordynowanie i monitorowanie realizacji zadań przez międzyinstytucjonalne zespoły robocze, które zostaną powołane w odrębnym trybie; 2) prowadzenie współpracy z innymi krajowymi instytucjami zaangażowanymi w przygotowania do wprowadzenia euro przez Rzeczpospolitą Polską; 3) wydawanie zaleceń i rekomendacji organom administracji rządowej oraz przekazywanie wniosków i opinii krajowym instytucjom i podmiotom zaangażowanym w działania przygotowawcze do wprowadzenia euro przez Rzeczpospolitą Polską w zakresie realizacji tych działań; 4) niezwłoczne sygnalizowanie Prezesowi Rady Ministrów ewentualnych problemów, zagrożeń i opóźnień w realizacji zadań, o których mowa w ust. 1, i przedstawianie, po analizie nieprawidłowości, propozycji działań naprawczych; 5) utrzymywanie kontaktów, wymiana informacji i doświadczeń z organami Unii Europejskiej oraz instytucjami innych państw członkowskich Unii Europejskiej w zakresie realizacji zadań, o których mowa w ust. 1; 6) opiniowanie projektów aktów prawnych oraz innych dokumentów rządowych, mających wpływ na przebieg realizacji zadań, o których mowa w ust. 1”.

³¹ URL: <http://www.mf.gov.pl/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/integracja-ze-strefa-euro/biuro-pelnomocnika-rzadu-ds-euro>.

³² Na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 listopada 2009 r. w sprawie powołania Narodowego Komitetu Koordynacyjnego do spraw Euro, Rady Koordynacyjnej oraz Międzyinstytucjonalnych Zespołów Roboczych do spraw Przygotowań do Wprowadzenia Euro przez Rzeczpospolitą Polską (Dz. U. 2009 Nr 195, poz. 1505 z późn. zm.).

³³ Zgodnie z § 2 rozporządzenia: „1. W skład Komitetu wchodzi: 1) przewodniczący - Pełnomocnik Rządu do spraw Wprowadzenia Euro przez Rzeczpospolitą Polską, zwany dalej "Pełnomocnikiem Rządu"; 2) współprzewodniczący - Pełnomocnik Zarządu Narodowego Banku Polskiego do spraw Wprowadzenia Euro, zwany dalej "Pełnomocnikiem Zarządu NBP"; 3) członkowie: a) Minister - Członek Rady Ministrów, kierujący pracami stałego komitetu Rady Ministrów, b) sekretarz albo podsekretarz stanu w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji, c) sekretarz albo podsekretarz stanu w Ministerstwie Gospodarki, d) sekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, e) Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, f) Prezes Rządowego Centrum Legislacji, g) Przewodniczący albo Zastępca Przewodniczącego Komisji Nadzoru Finansowego. 2. W posiedzeniach Komitetu, za zgodą przewodniczącego, mogą brać udział także osoby spoza jego składu, w tym przedstawiciele organizacji pozarządowych, zaproszone na wniosek członka Komitetu. 3. W posiedzeniach Komitetu mogą również uczestniczyć: 1) stali zastępcy osób wchodzących w skład Komitetu, o których mowa w ust. 1, imiennie wyznaczeni przez właściwe organy lub instytucje; 2) przedstawiciel Pełnomocnika Rządu”.

³⁴ Zgodnie z § 6 rozporządzenia: „1. W skład Rady wchodzi: 1) przewodniczący - Pełnomocnik Rządu; 2) współprzewodniczący - Pełnomocnik Zarządu NBP; 3) członkowie - przewodniczący Zespołów Roboczych. 2. W posiedzeniach Rady, za zgodą przewodniczącego, mogą brać udział także osoby spoza jej składu, w tym przedstawiciele organizacji pozarządowych, zaproszone na wniosek członka Rady. 3. W posiedzeniach Rady mogą również uczestniczyć: 1) stali zastępcy osób wchodzących w skład Rady, o których mowa w ust. 1, imiennie wyznaczeni przez właściwe organy lub instytucje; 2) przedstawiciel Pełnomocnika Rządu”.

³⁵ W skład Zespołów Roboczych weszli przedstawiciele około trzydziestu różnych instytucji.

³⁶ Zgodnie z § 11 ust. 1 rozporządzenia.

³⁷ Zgodnie z § 11 ust. 2 rozporządzenia.

³⁸ Szerzej zob.: URL: <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/euro/euro.html>.

³⁹ Zob. Zespół Roboczy ds. Dostosowań Prawnych, *Doświadczenia państw członkowskich Unii Europejskiej w wybranych obszarach dostosowań prawnych związanych z wprowadzeniem euro*, „Euroopra-

cowania”, 2011, nr 10, s. 35. Opracowanie dostępne jest na stronie internetowej Ministerstwa Finansów, URL: <http://www.mf.gov.pl/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/integracja-ze-strefa-euro/zespoły-robotnicze/zespół-robotniczy-ds-dostosowan-prawnych> [data dostępu: 05.08.2013].

⁴⁰ Zob. wyrok z 28.06.2000 r., K 25/99, OTK ZU 2000/5, poz. 141 oraz wyrok z 24.11.2003 r., K 26/03, OTK ZU 2003/9/A, poz. 95.

⁴¹ Taką organizacją jest Unia Europejska, a jedną z jej instytucji, za pomocą których działa, jest Europejski Bank Centralny (zgodnie z treścią art. 13 ust. 1 TUE).

⁴² Art. 103 ust. 1 Konstytucji RP ma następujące brzmienie: „Mandatu posła nie można łączyć z funkcją Prezesa Narodowego Banku Polskiego, Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka i ich zastępców, członka Rady Polityki Pieniężnej, członka Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, ambasadora oraz z zatrudnieniem w Kancelarii Sejmu, Kancelarii Senatu, Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej lub z zatrudnieniem w administracji rządowej. Zakaz ten nie dotyczy członków Rady Ministrów i sekretarzy stanu w administracji rządowej”.

⁴³ Art. 144 ust. 3 Konstytucji RP zawiera wyliczenie trzydziestu prerogatyw Prezydenta RP (czyli aktów urzędowych wydawanych przez Prezydenta RP, dla których ważności nie jest wymagana kontrasygnata Prezesa Rady Ministrów), a prerogatywa wymieniona w punkcie 25 tego artykułu dotyczy powoływania członków Rady Polityki Pieniężnej – organu Narodowego Banku Polskiego. Szerzej na temat prerogatyw wymienionych w art. 144 ust. 3 zob. B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, 2. wydanie, Warszawa: C.H. Beck, 2012, s. 776-777, a także W. Skrzydło, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, 7. wydanie, Warszawa: Wolters Kluwers, 2013, s. 186.

⁴⁴ Art. 198 ust. 1 Konstytucji RP ma następujące brzmienie: „Za naruszenie Konstytucji lub ustawy, w związku z zajmowanym stanowiskiem lub w zakresie swojego urzędowania, odpowiedzialność konstytucyjną przed Trybunałem Stanu ponoszą: Prezydent Rzeczypospolitej, Prezes Rady Ministrów oraz członkowie Rady Ministrów, Prezes Narodowego Banku Polskiego, Prezes Najwyższej Izby Kontroli, członkowie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, osoby, którym Prezes Rady Ministrów powierzył kierowanie ministerstwem, oraz Naczelnym Dowódca Sił Zbrojnych”.

⁴⁵ Art. 203 ust. 1 Konstytucji RP ma następujące brzmienie: „Najwyższa Izba Kontroli kontroluje działalność organów administracji rządowej, Narodowego Banku Polskiego, państwowych osób prawnych i innych państwowych jednostek organizacyjnych z punktu widzenia legalności, gospodarności, celowości i rzetelności”.

⁴⁶ Art. 227 ust. 1 Konstytucji RP ma następujące brzmienie: „Centralnym bankiem państwa jest Narodowy Bank Polski. Przysługuje mu wyłączne prawo emisji pieniądza oraz ustalania i realizowania polityki pieniężnej. Narodowy Bank Polski odpowiada za wartość polskiego pieniądza.

⁴⁷ Art. 227 ust. 2 Konstytucji RP ma następujące brzmienie: „Organami Narodowego Banku Polskiego są: Prezes Narodowego Banku Polskiego, Rada Polityki Pieniężnej oraz Zarząd Narodowego Banku Polskiego”.

⁴⁸ Art. 227 ust. 5 Konstytucji RP ma następujące brzmienie: „W skład Rady Polityki Pieniężnej wchodzi Prezes Narodowego Banku Polskiego jako przewodniczący oraz osoby wyróżniające się wiedzą z zakresu finansów, powoływane na 6 lat, w równej liczbie przez Prezydenta Rzeczypospolitej, Sejm i Senat”.

⁴⁹ Art. 227 ust. 6 Konstytucji RP ma następujące brzmienie: „Rada Polityki Pieniężnej ustala corocznie założenia polityki pieniężnej i przedkłada je do wiadomości Sejmowi równocześnie z przedłożeniem przez Radę Ministrów projektu ustawy budżetowej. Rada Polityki Pieniężnej, w ciągu 5 miesięcy od zakończenia roku budżetowego, składa Sejmowi sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej”

⁵⁰ J. Barcz, *Prawne aspekty...*, s. 99.

⁵¹ B. Banaszak, dz. cyt., s. 1080.

⁵² J. Barcz, *Prawne aspekty...*, s. 99.

⁵³ A. Nowak-Far, *Unia Gospodarcza i Walutowa...*, s. 186.

⁵⁴ Potwierdza to wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 10 lipca 2003 r. w sprawie C-11/00 Komisja przeciwko Europejskiemu Bankowi Centralnemu (Zb. Orz. 2003, s. I – 07147). Szerzej na temat tego wyroku zob. M. Grabiec, A. Nowak-Far, *Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z 10.7.2003 r. w sprawie C-11/00 Komisja v. Europejski Bank Centralny* (Zb. Orz. 2003, s. I-7147), „Kwartalnik Prawa Publicznego 2004”, 2004, nr 3, s. 213-220.

⁵⁵ A. Nowak-Far, *Unia Gospodarcza i Walutowa...*, s. 187.

⁵⁶ Dz.U. z 2002, Nr 101, poz. 925.

⁵⁷ Taką propozycję przedstawia m. in. prof. Bogusław Banaszak, szerzej zob. B. Banaszak, dz. cyt., s. 994.

⁵⁸ Propozycję takiego rozwiązania w zakresie nowelizacji Konstytucji RP przedstawia m. in. prof. Jan Barcz. Szerzej zob. J. Barcz, *Traktat z Lizbony...*, s. 467.

⁵⁹ B. Banaszak, dz. cyt., s. 1007.

⁶⁰ A. Nowak-Far, *Unia Gospodarcza i Walutowa...*, s. 186. Zob. również J. Barcz, red., *Prawne aspekty...*, s. 99.

⁶¹ Szerzej na temat Rady Polityki Pieniężnej zob. na stronie internetowej NBP, URL: http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/polityka_pieniezna/rada.html, a także: B. Banaszak, *Prawo konstytucyjne*, 6. wydanie, Warszawa: C.H. Beck, 2012, s. 583 - 585 oraz B. Banaszak, *Konstytucja...*, s. 1082 - 1085 i W. Skrzydło, *Konstytucja ...*, s. 299.

⁶² Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (Dz. U. z 2005 r. Nr 1, poz. 2, z późn.zm.).

⁶³ Zob. A. Nowak-Far, *Unia Gospodarcza i Walutowa ...*, s. 187-188 oraz J. Barcz, red., *Prawne aspekty...*, s. 99.

⁶⁴ Wykładnia Trybunału Konstytucyjnego na ten temat zawarta jest w sentencji wyroku o zgodności traktatu akcesyjnego z Konstytucją RP. Zob. Wyrok TK z dnia 11 maja 2005, Sygn. akt K 18/04, dostępny na stronie URL: http://www.trybunal.gov.pl/OTK/teksty/otkpdf/2005/K_18_04.pdf. Omówienie wyroku dostępne jest na stronie URL: http://www.trybunal.gov.pl/omowienia/documents/K_18_04_PL.pdf.

⁶⁵ J. Jaskiernia, *Projekt klauzuli integracyjnej do Konstytucji RP*, „Państwo i Prawo” 2011, nr 1, s. 5.

⁶⁶ J. Barcz, *Traktat z Lizbony...*, s. 472.

⁶⁷ Zob. Zespół Roboczy ds. Dostosowań Prawnych, *Doświadczenia ...*, s. 35.

⁶⁸ Tamże, s. 5.

⁶⁹ Kwestia tych raportów uregulowana jest ust. 1 art. 140 TfUE. Dotyczą one zarówno konwergencji ekonomicznej, jak i prawnej. Na temat raportów zob. URL: <http://www.mf.gov.pl/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/integracja-ze-strefa-euro/raporty/raporty-o-konwergencji>

⁷⁰ Zob. Zespół Roboczy ds. Dostosowań Prawnych, *Doświadczenia...*, s. 8.

⁷¹ Dz. U. z 2005 r. Nr 1, poz. 2, z późn. zm.

-
- ⁷² NBP będzie miał taki obowiązek po włączeniu go do struktury instytucjonalnej strefy euro.
- ⁷³ Jest to powszechny pogląd wśród przedstawicieli doktryny prawa konstytucyjnego, bankowego i unijnego.
- ⁷⁴ Zob. Zespół Roboczy ds. Dostosowań Prawnych, *Doświadczenia...*, s. 3.
- ⁷⁵ Zgodnie z art. 6 ust. 2 Statutu ESBC i EBC.
- ⁷⁶ Państwa należące do strefy euro mogą emitować monety euro w wersji narodowej.
- ⁷⁷ Dz. U. z 1997, Nr 140, poz. 939 z późn. zm.
- ⁷⁸ Przykładem takiego aktu prawnego jest ustawa z dnia 14 grudnia 1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 711 z późn. zm.).
- ⁷⁹ Zob. Zespół Roboczy ds. Dostosowań Prawnych, *Doświadczenia...*, s. 3.
- ⁸⁰ Zgodnie z poglądem przedstawicieli doktryny, o którym mowa w przypisie nr 74.
- ⁸¹ Zob. Zespół Roboczy ds. Dostosowań Prawnych, *Doświadczenia...*, s. 28.
- ⁸² Tamże, s. 32 – 34.
- ⁸³ Zgodnie z art. 3 ust. 1 TfUE: „Unia ma wyłączne kompetencje w następujących dziedzinach: a) unia celna; b) ustanawianie reguł konkurencji niezbędnych do funkcjonowania rynku wewnętrznego; c) polityka pieniężna w odniesieniu do Państw Członkowskich, których walutą jest euro; d) zachowanie morskich zasobów biologicznych w ramach wspólnej polityki rybołówstwa; e) wspólna polityka handlowa”. Natomiast zgodnie z art. 2 ust. 1 TfUE: „Jeżeli Traktaty przyznają Unii wyłączną kompetencję w określonej dziedzinie, jedynie Unia może stanowić prawo oraz przyjmować akty prawnie wiążące, natomiast Państwa Członkowskie mogą to czynić wyłącznie z upoważnienia Unii lub w celu wykonania aktów Unii”.
- ⁸⁴ Co następuje na podstawie procedury określonej w art. 140 ust. 2 TfUE.
- ⁸⁵ Doświadczenia te szczegółowo opisuje cytowana już wcześniej analiza Zespołu Roboczego ds. Dostosowań Prawnych.
- ⁸⁶ Dz.U. L 162 z 19.6.1997, s. 1. Szerzej na temat tego aktu unijnego prawa wtórnego zob. A. Nowak – Far, Komentarz do art. 119 TfUE ..., s. 681 – 683.
-

⁸⁷ Dz.U. L 346 z 29.12.2005, s. 1. Szerzej na temat tego aktu unijnego prawa wtórnego zob. A. Nowak – Far, Komentarz do art. 119 TfUE ..., s. 679 - 681.

⁸⁸ Dz. U L 023 z 26.01.2008, s. 30-32.

⁸⁹ Zob. Zespół Roboczy ds. Dostosowań Prawnych, *Doświadczenia...*, s. 36.

⁹⁰ Art. 90 Konstytucji RP ma następujące brzmienie: „Rzeczpospolita Polska może na podstawie umowy międzynarodowej przekazać organizacji międzynarodowej lub organowi międzynarodowemu kompetencje organów władzy państwowej w niektórych sprawach. 2. Ustawa wyrażająca zgodę na ratyfikację umowy międzynarodowej, o której mowa w ust. 1, jest uchwalana przez Sejm większością 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów oraz przez Senat większością 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów. 3. Wyrażenie zgody na ratyfikację takiej umowy może być uchwalone w referendum ogólnokrajowym zgodnie z przepisem art. 125 4. Uchwałę w sprawie wyboru trybu wyrażenia zgody na ratyfikację podejmuje Sejm bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów”.

⁹¹ J. Barcz, *Prawne aspekty...*, s. 100.

⁹² A. Nowak -Far, *Unia Gospodarcza...*, s. 188.

⁹³ J. Barcz, *Traktat z Lizbony...*, s. 465.

⁹⁴ A. Nowak -Far, *Unia Gospodarcza i Walutowa...*, s. 189.

⁹⁵ Wybór w kwestii podjęcia decyzji o wejściu do strefy euro mają jedynie państwa objęte derogacją protokolaną, które prawo to zastrzegły sobie w momencie akcesji do Unii Europejskiej (czyli Wielka Brytania i Dania).

⁹⁶ Na ten temat zob. A. Nowak-Far, *Unia Gospodarcza i Walutowa ...*, s. 189.

⁹⁷ Treść tego artykułu została przytoczona w przypisie nr 24.

⁹⁸ Art. 125 Konstytucji RP ma następujące brzmienie: „1. W sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa może być przeprowadzone referendum ogólnokrajowe. 2. Referendum ogólnokrajowe ma prawo zarządzić Sejm bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów lub Prezydent Rzeczypospolitej za zgodą Senatu wyrażoną bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów. 3. Jeżeli w referendum ogólnokrajowym wzięło udział więcej niż połowa uprawnionych do głosowania, wynik referendum jest wiążący. 4. Waż-

ność referendum ogólnokrajowego oraz referendum, o którym mowa w art. 235 ust. 6, stwierdza Sąd Najwyższy. 5. Zasady i tryb przeprowadzania referendum określa ustawa”.

⁹⁹ Art. 235 ust. 6 Konstytucji RP, dotyczący referendum zatwierdzającego, ma następujące brzmienie: „Jeżeli ustawa o zmianie Konstytucji dotyczy przepisów rozdziału I, II lub XII, podmioty określone w ust. 1 mogą zażądać, w terminie 45 dni od dnia uchwalenia ustawy przez Senat, przeprowadzenia referendum zatwierdzającego. Z wnioskiem w tej sprawie podmioty te zwracają się do Marszałka Sejmu, który zarządza niezwłocznie przeprowadzenie referendum w ciągu 60 dni od dnia złożenia wniosku. Zmiana Konstytucji zostaje przyjęta, jeżeli za tą zmianą opowiedziała się większość głosujących”.

¹⁰⁰ J. Barcz, *Prawne aspekty...*, s. 101.

¹⁰¹ Najnowsze badania opinii publicznej w zakresie poparcia dla wprowadzenia euro w Polsce wskazują, że zwolennicy euro stanowią obecnie zaledwie 30% badanych. Szerzej na ten temat zob. „Monitor opinii publicznej nt. euro w Polsce”, 2013, nr 5, dostępny pod adresem, URL: http://www.mf.gov.pl/documents/764034/1002547/monitor+opinii_08_2013.pdf

¹⁰² J. Barcz, *Prawne aspekty...*, s. 99.

¹⁰³ Szerzej zob. A. Nowak -Far, *Unia Gospodarcza i Walutowa ...*, s. 160.

¹⁰⁴ A. Antczak, *Role międzynarodowe Unii Europejskiej. Aspekty teoretyczne*, Warszawa: Vizja Press&It, 2012, s. 83-84.

¹⁰⁵ J. Barcz, *Traktat z Lizbony ...*, s. 504.

Centrum Europejskie Natolin (CEN) rozpoczęło działalność w 1993 roku. Od swego powstania wykonuje zadania publiczne - projekty badawcze, informacyjne i edukacyjne związane z problematyką Unii Europejskiej i szeroko pojętą polityką europejską. Realizuje zlecenia administracji rządowej i prowadzi własną działalność statutową. We współpracy ze szkołami wyższymi i instytucjami naukowymi organizuje konferencje i seminaria. Prowadzi również działalność publikacyjną (m.in. periodyk „Nowa Europa. Przegląd Natoliński”) i informacyjną w zakresie specjalistycznych zagadnień związanych z integracją europejską i euroatlantycką.

